

[REDACTED]

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:

- Zie verzendlijst

Uw brief

Uw kenmerk

Ons nummer

Datum

DIS/94/095/2153

13 oktober 1994

Onderwerp: Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 37/94)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze,
Hoofd Afdeling Inlichtingen

[REDACTED]

Kolonel - KLu

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 3 18 66 34

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

[REDACTED]

VERZENDLIJST behorende bij brief MID nr. DIS/94/095/2153 d.d. 13 oktober 1994

AAN:

**Coördinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten
(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken**

**Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. Dhr. [REDACTED]**

**Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ**

NL-HPMV NAVO-Brussel

IMS/INT DIV, t.a.v. kol [REDACTED] d.t.v. HPMV

INTERN:

**HMID
HACIV t.a.v. BCI
HAI
HMA
CIC
Archief**

**Bijlagen
één (1)**

**Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage**

**Doorkiesnummer
070 - 3 18 66 34**

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGDIENST/CO

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

37/94

(Afgesloten 131000 OKT 1994)

Bosnië-Herzegovina

De Bosnisch-Servische politieke leider Karadzic heeft gezinspeeld op een mogelijk verzoek van de Bosnische Serviërs aan UNPROFOR om de Bosnisch-Servische gebieden te verlaten. Aanleiding was de moord eind vorige week op zestien Bosnisch-Servische militairen en vier verpleegsters, vermoedelijk gepleegd door Moslim-eenheden. Karadzic stelde dat UNPROFOR niet in staat is gebleken vele gevallen van Moslim-agressie te verhinderen en andere voorvallen waarvoor de Moslims verantwoordelijk worden gehouden bagatelliseert, maar daarentegen blijkt geeft van een anti-Servische opstelling.

Er is vooralsnog geen reden om aan te nemen dat Karadzic's dreigement zal worden uitgevoerd, omdat dit het internationale aanzien van de Bosnische Serviërs verder zou aantasten. De teleurstelling van Karadzic is gedeeltelijk verklaarbaar uit het feit dat hij en zijn militaire bevelhebber Mladic de afgelopen weken herhaaldelijk hebben aangegeven bereid te zijn tot concessies om een beëindiging van de strijd in Bosnië-Herzegovina dichterbij te brengen. Een wapenstilstand zou de mogelijkheden van de Moslims om de Servische positie onder druk te zetten verkleinen en derhalve in Servisch voordeel zijn. De Moslims hebben echter geen belang bij beëindiging van de strijd. De aanslag op de Servische militairen zou tegen deze achtergrond mede bedoeld kunnen zijn als een poging van de Moslims om de kansen op een wapenstilstand te verkleinen.

Overigens hebben VN-medewerkers zowel de Serviërs als de Moslims er de afgelopen dagen van beschuldigd beschietingen te hebben uitgevoerd op de burgerbevolking van Sarajevo. Voor de Serviërs kan hierbij, naast de reeds lange tijd toegepaste terreurcampagne, de wens tot vergelding voor de bovenvermelde Moslim-aanval een rol hebben gespeeld. De Moslims zijn er ook in het verleden niet voor teruggeschrokken om dergelijke incidenten uit te lokken.

Op 1 oktober zijn medewerkers van UNHCR aangevallen door vluchtelingen in een kamp bij Turanj (UNPA-noord) toen zij pamfletten uitdeelden over de situatie in de aangrenzende Bihac-enclave (Bosnië-Herzegovina), waaruit vele van deze vluchtelingen afkomstig zijn. De orde kon pas worden hersteld toen Poolse UNPROFOR-militairen in de lucht schoten. UNHCR tracht de vluchtelingen, die in meerderheid volgelingen zijn van het onlangs door Bosnische regeringstroepen rond Bihac verslagen voormalige Bosnische presidiumlid Abdic, te bewegen naar hun woon-

plaatsen terug te keren. Abdic wil dit echter voorkomen, onder meer door geruchten te verspreiden van oorlogsmisdaden van Bosnische militairen tegen burgers rond Bihac. Tegen die achtergrond wil hij ook voorkomen dat UNHCR informatie onder de vluchtelingen verspreidt. Overigens zijn er aanwijzingen dat de machthebbers in de UNPA, die in beginsel samenwerken met Abdic, de voorkeur geven aan terugkeer van de vluchtelingen, die een zware wissel trekken op de schaarse middelen in de UNPA.

Kroatië

De Kroatische luchtmacht heeft op 29 september een oefening gehouden die behoort tot de meest grootschalige sinds de onafhankelijkheid van het land. Daarbij was ongeveer de helft van het totale aantal Kroatische gevechtsvliegtuigen van het type MiG-21 FISHBED betrokken, alsmede een drietal gevechtshelikopters van het type Mi-24 HIND. Er werden oefenaanvallen uitgevoerd op gronddoelen langs de Dalmatische kust. Daarmee wil de Kroatische luchtmacht kennelijk haar vermogen demonstreren om dergelijke aanvallen uit te voeren. Ondanks het feit dat op korte termijn grootschalig offensieve operaties tegen de Krajina (de "Servische republiek" in Kroatië) minder voor de hand liggen, blijven de Kroatische strijdkrachten zich voorbereiden op dergelijke operaties.

De Kroatische president Tudjman heeft er vorige week op gezinspeeld dat zijn regering er in geval van een formele opheffing van het embargo op wapenleveranties aan de Bosnische Moslims op zal aandringen dat ook het embargo tegen Kroatië zal worden opgeheven. Hoewel deze kwestie voor het moment minder urgent is omdat de Bosnische regering heeft aangegeven zich vooralsnog neer te leggen bij voortduuring van het wapenembargo, zou een dergelijke stap een precedent vormen dat andere voormalige Joegoslavische deelstaten ongetwijfeld zouden willen navolgen. Overigens zijn er aanwijzingen dat Kroatië ook nu al als doorvoerhaven van voor de Moslims bestemde wapens dient en daarvan een deel verwerft.

De plv minister van Defensie van de Krajina heeft gesteld dat indien de Krajina zou ophouden te bestaan, UNPA-oost (oost-Slavonië) zich zou aansluiten bij "Joegoslavië". De overige UNPA's zouden volgens hem vermoedelijk een confederatie sluiten met Servië. Hij liet overigens de mogelijkheid open dat een deel van de Krajina zou worden geherintegreerd in het Kroatische staatsverband. Hij onderstreepte echter dat in geen geval Kroatische vluchtelingen zouden kunnen terugkeren naar oost-Slavonië.

De geciteerde uitspraken bevestigen eens te meer dat er sprake is van regionale verdeeldheid in de Krajina. UNPA-oost heeft nauwe banden met het aangrenzende Servië (Vojvodina) en vormt de facto reeds een deel van "Joegoslavië". De verdeeldheid lijkt recentelijk nog te zijn versterkt door de onenigheid tussen Karadzic en de Servische president Milosevic. De machthebbers in UNPA-oost hebben zich achter Milosevic geschaard, terwijl de overige delen van de Krajina grosso modo de zijde van Karadzic hebben gekozen.

In dit verband is vermeldenswaard dat de EU-waarnemersmissie in Kroatië groeiende tekorten aan brandstof meldt in de Krajina. Er zou geen brandstof meer worden doorgevoerd van UNPA-oost naar de andere delen van de Krajina. Indien deze berichten juist zijn, zou dit betekenen dat de leefomstandigheden in de Krajina verder zouden verslechteren.

De omstandigheden rond UNPA-oost vormen een bedreiging voor het streven naar vrede binnen Kroatië. Voor zowel de Serviërs (binnen en buiten de Krajina) als de Kroaten heeft met name het in de UNPA gelegen, in 1991 door het voormalige Joegoslavische Volksleger en Servische militieën veroverde, Vukovar prestige-betekenis verworven. Geen Servische of Kroatische regering kan het zich veroorloven de exclusieve aanspraken op Vukovar op te geven. Mede als reactie op de opstelling van de Krajina heeft het gebied buiten UNPA-oost (rond Osijek) zich ontwikkeld als een centrum voor Kroatisch extreem-nationalisme.

In de Krajina zijn onlangs pamfletten verspreid die oproepen tot ongehoorzaamheid aan de president, Martić, die in het document wordt beschuldigd van een oorlogszuchtige mentaliteit. De Serviërs worden in dit pamflet opgeroepen tot vreedzame coëxistentie met Kroatië. Opmerkelijk is dat zij eveneens worden opgeroepen steun te verlenen aan de "machtigste partij" in de Krajina, die van minister van Buitenlandse Zaken Babic. Er was inderdaad de laatste weken sprake van groeiende onenigheid tussen Martić en Babic. Laatstgenoemde heeft de president ervan beschuldigd in samenwerking met Milosevic de Groot-Servische zaak te hebben verraden. Hij heeft in verband daarmee gedreigd zijn ministers uit het kabinet van de Krajina terug te trekken. Babic heeft echter inmiddels afstand genomen van het genoemde pamflet, dat hij betitelt als een Kroatische provocatie. Het is denkbaar dat het pamflet inderdaad een Kroatische poging betreft om de verdeeldheid in de Krajina te vergroten. Het is immers onwaarschijnlijk dat Babic (of Martić) zou oproepen tot coëxistentie onder Kroatisch gezag.

Ook Martić heeft zich gedistantieerd van het genoemde pamflet. Opmerkelijk is daarbij dat hij de veronderstelling uitte dat het de Krajina is binnengesmokkeld door internationale (hulp)organisaties. Deze uitspraak is met name opvallend omdat de aanwezigheid van UNHCR en UNPROFOR in de huidige omstandigheden in het voordeel van de Kroatische Serviërs lijkt. Niet alleen is de bevolking van de Krajina tenminste voor een deel afhankelijk van humanitaire hulp, maar ook lijkt de aanwezigheid van de VN-vredesmacht de Kroatische mogelijkheden voor gewapend optreden tegen de Krajina te beperken.

De Kroatische minister van Buitenlandse Zaken Granic heeft gesteld dat iedere vorm van federalisering of confederalisering voor Kroatië uitgesloten is. Deze uitspraak maakte deel uit van zijn reactie op het recente besluit van de Veiligheidsraad om het UNPROFOR-mandaat voor (onder meer) Kroatië ongewijzigd met zes maanden te verlengen. Aannemelijk is derhalve dat Granic met zijn uitspraak stelling nam tegen eerder gemelde geruchten dat de leiding van UNPROFOR een veel-

omvattend voorstel wil doen om de impasse in het vredesoverleg tussen Kroatië en de Krajina te doorbreken. Verregaande autonomie voor de Krajina zou deel uitmaken van dat plan. De Kroatische regering heeft in het verleden onderstreept dat een beperkte vorm van culturele autonomie voor twee districten in de huidige UNPA-zuid het enige is waarmee zij wil instemmen. Overigens hebben de Kroatische Serviërs ook onlangs nog gesteld dat zij geen genoegen willen nemen met minder dan volledige onafhankelijkheid van Kroatië.

Met zijn uitspraak lijkt Granic ook stelling te nemen tegen het streven naar grotere autonomie van andere delen van Kroatië. Onder meer op het westelijke schiereiland Istrië is sprake van een streven naar grotere onafhankelijkheid van Zagreb. In dit verband is vermeldenswaard dat het Sloveense parlement onlangs formeel heeft aangegeven vier Kroatische plaatsen in Istrië als Sloveens grondgebied te beschouwen. Dit heeft geleid tot Kroatische diplomatieke protesten. Er is reeds geruime tijd sprake van grensgeschillen tussen beide landen, met name in Istrië. Dit gebied is grotendeels Kroatisch. Indien Slovenië echter een groter deel van Istrië zou verwerven, zouden niet alleen de inkomsten uit toerisme groeien, maar ook de Sloveense territoriale wateren en visgronden groter worden.

De leider van een Sloveense extreem-nationalistische partij, Jelincic, heeft gesteld dat Kroatië beoogt een oorlog tegen zijn land uit te lokken. Hij stelde op grond daarvan voor de Sloveense strijdkrachten aan de grenzen met Kroatië te leggen en zelfs toenadering te zoeken tot Servië, omdat beide landen een "gemeenschappelijke vijand" hebben. De aanhang van Jelincic in Slovenië is marginaal. Overigens is de kans klein dat het op korte termijn zou komen tot een daadwerkelijk gewapend treffen tussen Slovenië en Kroatië, met name omdat voor laatstgenoemd land de spanningen rond de Krajina een hogere prioriteit hebben.

Servië/Montenegro

De leider van de extreem-nationalistische Servische Radicale Partij, Seselj, is vorige week in Belgrado gearresteerd. Als reden werd genoemd een persoonlijke aanval van Seselj op de voorzitter van het federale lagerhuis. Inmiddels is Seselj van zijn parlementaire onschendbaarheid ontheven en veroordeeld tot een gevangenisstraf van een maand. Bovendien ligt het voor de hand dat hij de voorwaardelijke hechtenis van acht maanden, waartoe hij onlangs was veroordeeld in verband met zijn aanval op een veiligheidsbeambte in het parlement, eveneens zal moeten uitzitten.

De arrestatie en veroordeling van Seselj geven aan hoe groot de verdeeldheid tussen hem en Milosevic is geworden sinds Seselj eind vorig jaar het parlementaire samenwerkingsverband met de socialisten verbrak. Inmiddels is het in het belang van Milosevic, die in de praktijk over een meerderheid in het Servische parlement beschikt, zich verder te distantiëren van Seselj. Deze heeft hem er de afgelopen maanden van beschuldigd de Servische zaak te hebben verraden. Tegen die achtergrond is denkbaar dat de socialisten op korte termijn nieuwe verkie-

zingen zullen uitschrijven voor het federale parlement, waarin de Radicale Partij nog steeds over een relatief invloedrijke positie beschikt.

Vorige maand zijn in Kosovo pamfletten verspreid die oproepen tot gewapend verzet tegen de Servische onderdrukking. Denkbaar is dat deze zijn verspreid door Albanese die zich in toenemende mate onttrekken aan de relatief gematigde opstelling van de "president" van Kosovo, Rugova, die van mening is dat een gewapende opstand tegen het Servische gezag geen positieve resultaten kan opleveren. Het is echter evenmin uitgesloten dat de pamfletten zijn vervaardigd door Servische provocateurs om de machthebbers in Kosovo een rechtvaardiging te geven voor optreden tegen Albanese nationalististen.

In dit verband is vermeldenswaard dat op 29 september "Joegoslavische" militairen in Podujevo (noord-Kosovo) een korte bezetting hebben uitgevoerd van het lokale stadhuis. Daarbij zouden gevechtsvliegtuigen en -helikopters laag zijn overgevlogen. Bij huiszoekingen zouden enkele extreem-nationalistische Albanese zijn gearresteerd. Denkbaar is dat het in dit geval ging om provocatie- dan wel intimidatiepogingen van het "Joegoslavische" bewind over Kosovo ging.

Volgens recente Albanese persmeldingen is de smokkel van -vooral- brandstof over de grens met Montenegro de afgelopen weken aanzienlijk afgenomen. De reden zou zijn gelegen in het feit dat in Albanië gevallen van cholera zijn gemeld. Op grond daarvan eisen "Joegoslavische" grenswachten nu van een ieder die de grens wil overschrijden een bewijs van vaccinatie. Zelfs "Joegoslavische" burgers die een dergelijk bewijs kunnen overleggen, worden een aantal dagen in quarantaine gehouden. Deze melding geeft aan dat in het verleden regelmatig sprake moet zijn geweest van tenminste passieve steun van Albanese en "Joegoslavische" grenswachten aan smokkelhandel. Overigens zouden in het Montenegrijns-Albanese grensgebied te toch al relatief hoge brandstofprijzen onder invloed van de afnemende aanvoer nog eens met 30% zijn gestegen.

Macedonië

Bij het sluiten van de termijn voor kandidaatstelling voor de komende Macedonische presidentsverkiezingen, die op 16 oktober zullen worden gehouden, hebben zich slechts vier personen aangemeld. Momenteel wordt de geldigheid van de kandidatuur van twee van hen door een parlementscommissie onderzocht. Belangrijkste kandidaat is de huidige president Gligorov, die wordt ondersteund door een brede coalitie van relatief gematigde partijen. De enige zekere tegenkandidaat is gesteld door de Macedonisch-nationalistische VMRO-DPMNE. Recente opiniepeilingen geven aan dat het vrijwel vaststaat dat Gligorov wordt herkozen. Dit lijkt er eveneens op te wijzen dat de Macedonisch-nationalistische aanhang relatief gering is. Ook voor de gelijktijdig te houden parlementsverkiezingen lijken de extreem-nationalistische stromingen relatief weinig aanhang te genieten.

Conclusie/voorzicht

De Bosnische Serviërs hebben de neutraliteit van UNPROFOR opnieuw in twijfel getrokken; zij beschuldigen de VN-vredesmacht ervan provocaties door Moslims te bagatelliseren. Dergelijke provocaties zijn in de huidige omstandigheden in het belang van de Moslims, omdat zij kansen zien de Serviërs onder druk te zetten en willen voorkomen dat het Servische streven naar een bestand langs de huidige confrontatielijnen slaagt.

Er is sprake van groeiende regionale en politieke verdeeldheid in de Kroatisch-Servische gebieden (de "Krajina"). De Kroatische regering lijkt te proberen deze verdeeldheid verder te vergroten. Vooralsnog zijn er geen aanwijzingen voor toenadering tussen de regering van Kroatië en de Krajina.

De Servische president Milosevic distantieert zich steeds verder van de extreem-nationalistische stroming in de Servische politiek. Het ligt voor de hand dat de socialisten op korte termijn parlementsverkiezingen zullen uitschrijven om de relatief sterke positie van de nationalisten in het federale parlement te ondergraven.

Bij de presidentsverkiezingen die het komende weekeinde in Macedonië zullen worden gehouden lijkt de huidige, relatief gematigde president Gligorov goede kans te maken om te worden herkozen. Ook bij de gelijktijdig te houden parlementsverkiezingen lijkt de gematigde lijn te prevaleren.